

Tieteen ja yhteiskunnan väliset suhteet

Tuula Haatainen

Suomalaisen yhteiskunnan suhde tieteeseen ja tieteentekijöihin määrittää osaltaan yhteiskunnan menestystä. Ilman kriittistä tieteellistä tietoa ja sen kautta kumpuavaa osaamista ei yhteiskunnassamme olisi voitu luoda niitä hyvinvointiyhteiskunnan rakenteita, joista tänään nautimme. Tiede ja tieto ovat olleet ratkaisevassa asemassa tässä kehityksessä, meillä Suomessa tieteen arvo onkin ymmärretty varhain.

Yhteiskunnan ja tieteen suhteen erityisyys on näkynyt siinä, kuinka vahva asema yliopistolaitokselle on Suomessa annettu. Maassamme on alueellisesti erittäin kattava yliopistoverkosto ja käytämme vuosittain tutkimus- ja kehittämis-toimintaan noin 3,5 prosenttia bruttokansantuotteesta. Panostukset yliopistolaitoksen kehittämiseen ja tieteen tekemiseen ovat olleet arvokkaita, olemme olleet monilla tieteen aloilla maailman huippua.

Yhteiskunnan kannalta on merkittävää, että tiede on antanut meille keinot käyttää luonnonvarojamme ja henkistä pääomaamme taloudelliseen toimintaan, joka on kiistämättä ollut tuottoisaa. Suomen kansantuote on toisen maailmansodan jälkeen noussut huimasti. Perinteisen savupiipputeollisuuden rinnalle olemme onnistuneet saamaan vireän informaatioteknologia-teollisuuden.

Mutta viime vuosikymmenen aikana olemme kuitenkin siirtyneet avoimempaan talousjärjestelmään maailmankaupan avautuessa. Tällä on ollut vaikutuksensa suomalaisen teollisuuden tulevaisuuden näkymiin ja mahdollisuuksiin. Tämän kehityksen rinnalla yhteiskunnallinen, taloudellinen ja tieteellinen toiminta on muuttunut moniulotteisemmaksi ja vaativammaksi. Tulevaisuudessa haasteenamme on kansantalouden tuottavuuden kasvattaminen tuotantorakenteen muuttuessa. Oman lisämausteensa tälle haasteelle antaa vähenevä työkäinen väestö.

On selvää, että tuottavuuden kasvua on tulevaisuudessa etsittävä entistä kovemmin huippuosaamisesta ja sen tuotteistamisesta. Kansainvälistyminen ja vahvuusalueillamme profiloitu-

minen ovat Suomelle ja suomalaiselle tieteelle merkittäviä haasteita. Kansallisen selviytymisstrategian olennainen osa on tutkimuksen ja tuotekehityksen, siis tieteen roolin, kasvattaminen.

Konkreettisenä tavoitteena on oltava julkisen tutkimusrahoituksen kasvattaminen seitsemällä prosentilla vuodessa. Tämän rahoittamiseksi on voitava käyttää valtion omaisuuden myyntituloista voittoja nykyistä enemmän. Hallituksessa aiemmin sovittua voitontuloutussuhdetta on muutettava. Mihin muuhun kuin osaamisen vahvistamiseen näitä tuloja kannattaisi käyttää?

Pidän tärkeänä, että tutkimuksen rahoituksen vahvistamisen lisäksi myös tutkimustoiminnan hallinnollista rakennetta arvioidaan. Tieteellisen tutkimuksen hyödyntämisen tehostamiseksi yhteiskunnan, elinkeinoelämän ja tieteentekijöiden on tiivistettävä rivejään. Suomalaisen tiedepolitiikan vahvuudeksi mainitaan usein kansainvälisessä vertailussa se, että pystymme tekemään poikkihallinnollista yhteistyötä tiede- ja teknologiapolitiikassa. Näitä vahvuuksia on vahvistettava. Mutta se tarkoittaa myös sitä, että tutkimusjärjestelmän hallintoa ja ohjausjärjestelmää on arvioitava kriittisesti.

Yhteiskunta on modernissa maailmassa yhä riippuvaisempi tieteellisen toiminnan aktiivisuudesta. Kansakunnan on osattava hyödyntää tuorein tieto taloudellisen tuottavuuden ja hyvinvoinnin lisäämiseksi. Olennaista tässä kehityksessä on, että tieteellä on kansalaisten tuki ja luottamus. Tieteentekijöiden ja kansalaisten välistä vuoropuhelua on vahvistettava kehittämällä tiedottamisen käytäntöjä ja tapoja. Loppujen loppuksi tässä on kysymys eri tahojen yhteistyöstä. Osaltaan lapsille voidaan aloittaa tiedekasvatusta aiemmin, ja osaltaan kysymys on tieteen tekijöiden kyvystä tuottaa tieto muotoon jossa kansalaiset voivat sen ymmärtää. Näihin talkoisiin meidän on osallistuttava.

Kirjoittaja on opetusministeri. Kirjoitus perustuu puheenvuoroon Tieteen päivillä 14.1. järjestetyssä keskustelussa "Tieteen ja yhteiskunnan väliset suhteet".